

GRAMATIKA

Substantiva 3. deklinace

PÁD/ČÍSLO	SINGULÁR (sg.)	PLURÁL (pl.)
NOMINATIV (nom.)	mīles, carmen [*]	mīlit-ēs, carmin-a
GENITIV (gen.)	mīlit- is , carmin- is	mīlit- um , carmin- um
DATIV (dat.)	mīlit- ī , carmin- ī	mīlit- ibus , carmin- ibus
AKUZATIV (ak.)	mīlit- em , carmen (=nom.)	mīlit- ēs , carmin- a (=nom.)
VOKATIV (vok.)	mīles, carmen (=nom.)	mīlitēs, carmina (=nom.)
ABLATIV (abl.)	mīlit- e , carmin- e	mīlit- ibus , carmin- ibus

* mīles, mīlitis *m.* - voják, carmen, is *n.* – píseň, báseň; u této deklinace je vzhledem k velice různorodému zakončení nom. sg. důležitější než u jiných deklinací znát tvar genitivu!

Odchytky v koncovkách:

a) neutra zakončená v nom. sg. na *-e*, *-al*, *-ar* a některá další mají v abl. sg. koncovku **-ī**: animal: animālī, sitis: sitī, dále často Albis-Albī (Labe), Tiberis-Tiberī (Tibera), Neāpolis-Neāpolī (Neapol), nāvis-nāvī (lod'), ignis-ignī (oheň), imber-imbrī (děšť).

b) substantiva, jejichž kmen je zakončen na dvě či více souhlásek, neutra se zakončením nom. sg. *-e*, *-al*, *-ar* a substantiva, zakončená v nom. sg. na *-is* nebo *-ēs*, pokud mají v nom. a gen. sg. stejný počet slabik mají v gen. pl. koncovku **-ium** (urbs,urb-is: urbium, mare: marium, auris, auris: aurium).

c) některá substantiva na *-is* v nom. sg. mají koncovku ak. sg. **-im**, nejčastější jsou: sitis-sitim (žízeň), tussis-tussim (kašel), febris-febrim (horečka), turris-turrim (věž), secūris-secūrim (sekyra).

NB: Ze zakončení nom. sg. nelze bezpečně zjistit **rod substantiva**, v této deklinace je potřeba se jej pečlivě naučit, nicméně vesměs platí, že:

1) substantiva na *-ōr*, *ōris* jsou maskulina (jména činitelská - arātōr, ōris oráč)

2) na *-trīx*, *trīcis* jsou feminina (jména činitelská - regnātrīx, rīcis vládkyně); na *-(t)iō*, *(t)iōnis* jsou feminina (substantiva slovesná - scrīptiō, ōnis psaní)

3) na *-e*, *-al*, *-ar* jsou neutra (mare, maris moře); na *-us*, *oris*, *-ur*, *uris* (viz vzor) a *-us*, *eris* jsou neutra (femur, femoris stehno; genus, generis rod, původ); na *-men*, *minis* jsou neutra (nōmen, nōminis jméno)

4) substantiva zakončená v nom. sg. na *-ās* a v gen. na *-ātis* jsou feminina: ciīvitās, -ātis, f.

EXERCITIONES:

A. Verba alata:

Praga mater urbium.

Praga caput regni.

Pater patriae.

Concordia civium murus urbium.

Urbi et orbi.

Lex dura, sed lex.

B. Doplňte pádové koncovky:

poetam et scriptor___, poetas et scriptor___, poet___ et scriptores Romani, poeta et scriptor___ Roman___, poetae et scriptor___ Romano, poetarum et scriptor___, poetis et scriptor___

animal viv___, animal___ vivi, animal___ viva, animal___ vivorum, animal___ vivis

C. Přeložte:

1. In caelo nullae nub___ sunt.
2. Null___ nub___ ante solem est.
3. Pastor null___ nubem in caelo videt.
4. In campo est coll___ parv___ cum magn___ arbor___.
5. Coll___ est mons parv___.
6. Post campum sunt magn___ mont___.
7. In parv___ coll___ un___ arbor est.
8. In magna silv___ mult___ arbor___ sunt.

arbor, arboris, f. strom – *caelum, i, m.* nebe – *campus, i, m.* pole – *collis, is, m.* pahorek – *mons, montis, m.* hora
– *nubes, nubis, f.* mrak – *nullus, a, um* žádný – *pastor is, m.* pastevec